

УДК 330.34

Кожухова Т.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародної економіки та туризму,
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

НАЦІОНАЛЬНЕ ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ БАЗОВИХ СЕКТОРІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ

У статті здійснено оцінку національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку України і проведено аналіз механізмів національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку, обсягів державних видатків, відповідності показників національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку України цільовим показникам, встановленим на міжнародному рівні. Визначено різноспрямованість тенденцій національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку України та визначено невідповідність показників національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку цільовим показникам, встановленим на міжнародному рівні. Виявлено брак коштів у сфері фінансування сектору охорони здоров'я, освіти; неефективне управління та використання державних коштів у секторі охорони здоров'я, охорони навколишнього середовища, соціального захисту, науки, освіти і культури.

Ключові слова: сталій розвиток, національне державне фінансування, державні видатки, базові сектори сталого розвитку, цільові показники фінансування.

НАЦИОНАЛЬНОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ БАЗОВЫХ СЕКТОРОВ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ В УКРАИНЕ: ТЕНДЕНЦИИ И ОСОБЕННОСТИ

Кожухова Т.В.

В статье осуществлена оценка национального государственного финансирования базовых секторов устойчивого развития Украины и проведен анализ механизмов национального государственного финансирования базовых секторов устойчивого развития, объемов государственных расходов, соответствия показателей национального государственного финансирования базовых секторов устойчивого развития Украины целевым показателям, установленным на международном уровне. Определена разнонаправленность тенденций национального государственного финансирования базовых секторов устойчивого развития Украине и определено несоответствие показателей национального государственного финансирования базовых секторов устойчивого развития целевым показателям, установленным на международном уровне. Выявлена нехватка средств в сфере финансирования сектора здравоохранения, образования; неэффективное управление и использование государственных средств в секторе здравоохранения, охраны окружающей среды, социальной защиты, науки, образования и культуры.

Ключевые слова: устойчивое развитие, национальное государственное финансирование, государственные расходы, базовые секторы устойчивого развития, целевые показатели финансирования.

NATIONAL PUBLIC FUNDING OF BASIC SECTORS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN UKRAINE: TRENDS AND FEATURES

Kozhukhova T.

The article provides an assessment of the national public funding of basic sectors of sustainable development of Ukraine. National mechanisms for public funding of basic sectors of sustainable development, the volume of national public spending, ratios of national public funding of basic sectors of Ukraine's sustainable development and targets set at international level have been analyzed. Multidirectionality of trends of national public funding of basic sectors of sustainable development in Ukraine has been defined. The mismatch of indicators of public funding of basic sectors of sustainable development and targets set at international level has been determined. The following points have been revealed: a lack of funds in the financing of the health and education sectors; inefficient management and use of public funds into the health sector, the environment, social security, science, education and culture.

Keywords: sustainable development, national public funding, public spending, basic sectors of sustainable development, targets, funding.

Постановка проблеми. Вирішення глобальних та загальносупільних проблем, пов'язаних з забезпеченням економічного зростання, соціального розвитку, створенням безпечних умов для життя людини та відновленням навколишнього природного середовища є надзвичайно важливим для України. Протягом багатьох років політика України у сфері сталого розвитку спрямована на ліквідацію бідності, впровадження моделей сталого виробництва та споживання, спрямованих на забезпечення життєдіяльності людства, охорону і раціональне використання природних ресурсів, оптимізацію ресурсної бази економічного та соціального розвитку. Прийняття підсумкового документу саміту ООН «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 р.» [1] зумовлює необхідність активізації зусиль України у досягненні цілей сталого розвитку та здійсненні державної фінансової підтримки базових секторів, що включають сільське господарство, охорону здоров'я, соціальний захист, освіту і охорону навколишнього середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням національного державного фінансування сталого розвитку України присвячено праці багатьох вітчизняних вчених. Сучасні проблеми та пріоритети бюджетного забезпечення соціальних видатків досліджувала Ю.І. Скулиш [2], фінансування сільського господарства у контексті сучасних умов розглядала С.А. Власюк [3], сутність і проблеми підвищення ефективності видатків бюджету вивчала Л.А. Васютинська [4]. У зв'язку з новим порядком денним у сфері розвитку необхідним є встановлення тенденцій національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку України для прийняття ефективних та своєчасних управлінських рішень.

Мета статті. Мета статті полягає у встановленні тенденцій та особливостей національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку в Україні.

Виклад основних результатів дослідження. Для оцінки національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку України проведено аналіз механізмів національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку, обсягів державних видатків до базових секторів сталого розвитку, відповідності показників національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку цільовим показникам, встановленим на міжнародному рівні.

Механізми національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку в Україні.

Сектор сільського господарства. Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади України, що забезпечує формування та реалізує державну аграрну політику, державну

політику у сферах сільського господарства та з питань продовольчої безпеки держави є Міністерство аграрної політики та продовольства України. Державне фінансування сільськогосподарського сектору в Україні здійснюється за такими напрямками: 1) дотації на виробництво (дотації державного і місцевих бюджетів на утримання маточного поголів'я тварин, посівів стратегічно важливих видів сільськогосподарських культур); 2) фінансово-кредитна підтримка. Відповідно до Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» з 2012 р. сільськогосподарським товаровиробникам надаються кошти з державного бюджету у вигляді субсидій для оплати частини страхового платежу (страхової премії), нарахованого за договором страхування, що дозволяє товаровиробникам знизити витрати на страхування сільськогосподарської продукції.

Як зафіксовано в Законі України «Про державну підтримку сільського господарства України», фінансова підтримка суб'єктів господарювання агропромислового комплексу здійснюється також через механізм здешевлення кредитів та компенсації лізингових платежів. Здешевлення кредитів здійснюється в режимі кредитної субсидії та полягає у субсидуванні частини плати (процентів) за використання кредитів, наданих банками в національній та іноземній валюті. Компенсація лізингових платежів полягає у частковому відшкодуванні сплачених суб'єктами господарювання агропромислового комплексу лізингових платежів за придбані техніку та/або обладнання для агропромислового комплексу на умовах фінансового лізингу. Розмір кредитної ставки, що компенсується, максимальний розмір кредитної ставки за залученими кредитами, а також порядок компенсації лізингових платежів визначаються Постановою КМУ «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення фінансової підтримки суб'єктів господарювання агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів та компенсації лізингових платежів».

Стратегічним планом реформування аграрного сектору «3+5», розробленим та взятим до виконання Міністерством аграрної політики та продовольства України, передбачено створення умов для розвитку дрібних фермерських господарств та стимулювання виготовлення продукції з доданою вартістю. Стратегічний план включає фінансову підтримку дрібних виробників за рахунок компенсації кредитних ставок, створення фонду підтримки малих сільськогосподарських виробників, розвиток страхування, субсидування дрібних фермерів та інші програми стимулювання розвитку окремих напрямків [5]. Покращення доступу вітчизняного агробізнесу до фінансування та умов фінансування для всіх зацікавлених сторін з використанням кращих європейських та міжнародних практик передбачено Єдиною комплексною стратегією та планом дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015-2020 рр. [5].

Сектор охорони здоров'я. Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади України, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, захисту населення від інфекційних хвороб, протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу та іншим захворюванням є Міністерство охорони здоров'я України (МОЗ).

Згідно з Законом України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», кошти Державного бюджету та місцевих бюджетів, асигновані на охорону здоров'я, використовуються для забезпечення населенню гарантованого рівня медичної допомоги, фінансування державних цільових і місцевих програм охорони здоров'я та фундаментальних наукових досліджень з цих питань. Медична допомога надається безоплатно за рахунок бюджетних коштів у закладах охорони здоров'я. Обсяги бюджетного фінансування визначаються на підставі науково обґрунтованих нормативів з розрахунку на одного жителя.

Бюджетні видатки на охорону здоров'я спрямовуються на фінансування медичної продукції та обладнання; поліклінік і амбулаторій, швидких та невідкладних допомог; лікарень та санаторно-курортних закладів; санітарно-профілактичних та протиепідемічних заходів і закладів;

фундаментальних та прикладних досліджень і розробок у сфері охорони здоров'я; іншої діяльності у сфері охорони здоров'я.

Порядок та умови надання в Україні медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам затверджено постановою КМУ «Деякі питання надання медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам». Головним розпорядником субвенції є МОЗ. Субвенція спрямовується на оплату поточних видатків закладів охорони здоров'я та програм у цій сфері. Згідно з порядком, що визначає механізм використання коштів, передбачених МОЗ у державному бюджеті для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров'я, бюджетні кошти спрямовуються: 1) на закупівлю лікарських засобів, імунобіологічних препаратів (вакцин), виробів медичного призначення, медичного обладнання, інших товарів і послуг; 2) на закупівлю послуг з розроблення проектної документації та проведення її державної експертизи щодо підключення центрів екстреної медичної допомоги до телекомунікаційної мережі загального користування; 3) на будівництво ліній зв'язку для зазначеного підключення; 4) на закупівлю витратних матеріалів та послуг для закладів охорони здоров'я, що надають медичну допомогу пацієнтам нефрологічного профілю, які потребують лікування методом гемодіалізу; 5) на закупівлю товарів і послуг, пов'язаних з поставками, або управлінських послуг, які надаються спеціалізованими організаціями, що здійснюють закупівлі; 6) на оплату банківських послуг (закупівля коштів в іноземній валюті); 7) на оплату послуг із супроводження товарів на всій території України уповноваженими МОЗ підприємствами.

МОЗ здійснює розподіл закуплених товарів і послуг між територіальними органами охорони здоров'я та підпорядкованими установами згідно з розрахунками, що проводяться з урахуванням потреби, зазначеної в заявках. Заявки на закупівлю товарів і послуг складаються з урахуванням ефективності використання бюджетних коштів, обґрунтування потреби в таких товарах і послугах.

У 2016 р. розроблена Концепція реформи фінансування охорони здоров'я в Україні, яка визнає нову сучасну модель фінансування системи охорони здоров'я, що передбачає чіткі зрозумілі гарантії держави щодо медичної допомоги, кращий фінансовий захист для громадян у випадку хвороби, ефективний та справедливий розподіл публічних ресурсів та скорочення неформальних платежів.

Сектор соціального захисту. Міністерство соціальної політики України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується КМУ і який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері праці та соціальної політики. Бюджетні видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення спрямовуються на фінансування: соціального захисту у випадку непрацездатності; соціального захисту пенсіонерів, ветеранів війни та праці, сім'ї, дітей та молоді, безробітних та інших категорій населення; допомогу у вирішенні житлового питання; фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері соціального захисту. Міністерство соціальної політики України організовує роботу з призначення та виплати передбаченої законодавством державної соціальної допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам, тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких не мають можливості їх утримувати або місце проживання батьків яких невідоме, допомоги малозабезпеченим особам, які проживають разом з інвалідами I чи II групи внаслідок психічного розладу, які за висновком лікарської комісії закладу охорони здоров'я потребують постійного стороннього догляду, інвалідам, особам, які переміщуються з тимчасово окупованої території та районів проведення антитерористичної операції, іншим соціально вразливим верствам населення, а також надання субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг та ін.

Сектор освіти. Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади України, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах освіти і науки, наукової,

науково-технічної та інноваційної діяльності, трансферу технологій, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері здійснення державного нагляду за діяльністю навчальних закладів, підприємств, установ та організацій, які надають послуги у сфері освіти або провадять іншу діяльність, пов'язану з наданням таких послуг є Міністерство освіти і науки України (МОН).

Основним джерелом видатків на освіту є державний і місцеві бюджети. Бюджетні видатки на освіту спрямовуються на фінансування: дошкільної освіти; загальної середньої освіти; професійно-технічної освіти; вищої освіти; післядипломної освіти; позашкільної освіти та заходів із позашкільної роботи з дітьми; програм матеріального забезпечення навчальних закладів; фундаментальних та прикладних досліджень і розробок у сфері освіти; інших закладів та заходів у сфері освіти.

Порядок та умови, що визначають механізм надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам, затверджено відповідною Постановою КМУ. Головним розпорядником субвенції є МОН. Розпорядниками субвенції за місцевими бюджетами є структурні підрозділи з питань освіти і науки, які визначаються рішенням відповідної місцевої ради про такий бюджет, згідно із законодавством. Субвенція спрямовується на оплату поточних видатків навчальних закладів. В Україні з 2015 р. діють такі види трансфертів до місцевих бюджетів, як освітня субвенція (для фінансування загальноосвітніх навчальних закладів) та субвенція на підготовку робітничих кадрів (для фінансування професійно-технічних навчальних закладів) [6]. Крім того, протягом 2015–2017 рр. планується перерозподіл видатків між бюджетами різного рівня для прискорення процесу оптимізації освітньої мережі (зокрема через зміну форми власності деяких навчальних закладів) [6].

Сектор охорони навколишнього середовища. Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади України у формуванні і забезпеченні реалізації державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища є Міністерство екології та природних ресурсів України. Як зафіксовано в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища», фінансування заходів щодо охорони довкілля здійснюється за рахунок Державного бюджету України та місцевих бюджетів, коштів підприємств, установ та організацій, фондів охорони навколишнього природного середовища, добровільних внесків та інших коштів. Державний та місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища утворюються за рахунок: а) частини екологічного податку згідно із законом; б) частини грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності, згідно з чинним законодавством; в) цільових та інших добровільних внесків підприємств, установ, організацій та громадян.

Розподіл коштів, що надходять до Державного фонду охорони навколишнього природного середовища, здійснюється КМУ за поданням Міністерства екології та природних ресурсів України, що реалізує державну політику у сфері охорони довкілля. Кошти місцевих і Державного фондів охорони навколишнього природного середовища можуть використовуватися тільки для фінансового забезпечення здійснення природоохоронних заходів, включаючи захист від шкідливої дії вод сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь, ресурсозберігаючих заходів, у тому числі наукових досліджень з цих питань, ведення державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також заходів для зниження забруднення навколишнього природного середовища та дотримання екологічних нормативів і нормативів екологічної безпеки, для зниження впливу забруднення навколишнього природного середовища на здоров'я населення.

Обсяги національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку. Протягом 2004–2015 рр. обсяги національного державного фінансування базових секторів сталого

розвитку України збільшилися з 44,6 до 273,5 млрд. грн. (у 6,1 рази) [7]. При цьому слід відзначити зміни, що відбулися у структурі державних видатків, спрямованих на фінансування базових секторів сталого розвитку. Так, у 2004 – 2015 рр. частка державних видатків на підтримку сільського господарства зменшилась у 3,2 рази, на охорону навколишнього середовища – у 1,5 рази, охорону здоров'я – у 1,2 рази, освіту – у 1,1 рази. Поряд з цим зафіксовано збільшення частки бюджетних асигнувань, спрямованих до сектору соціального захисту (у 1,1 рази) (рис. 1).

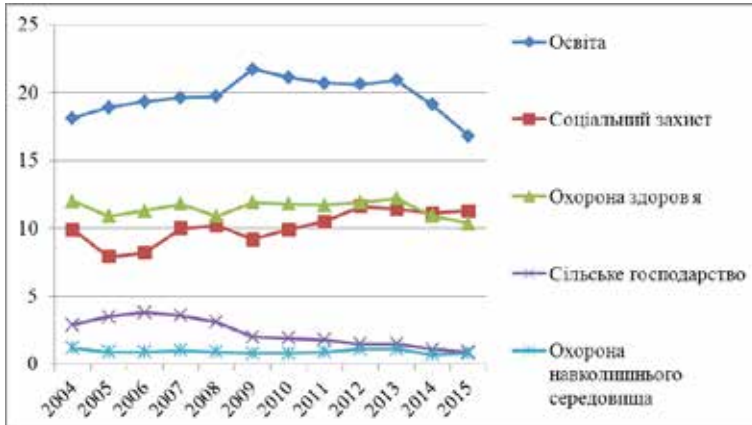

Рис. 1. Динаміка державних видатків до базових секторів сталого розвитку в Україні, % державних видатків

Джерело: складено автором на основі [7]

Різне зменшення національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку України в 2014 р. (у 1,1 рази) відбулося через обмежені можливості ресурсної частини бюджету та спрямування видатків на вирішення нагальних потреб, пов'язаних з погіршенням умов роз-

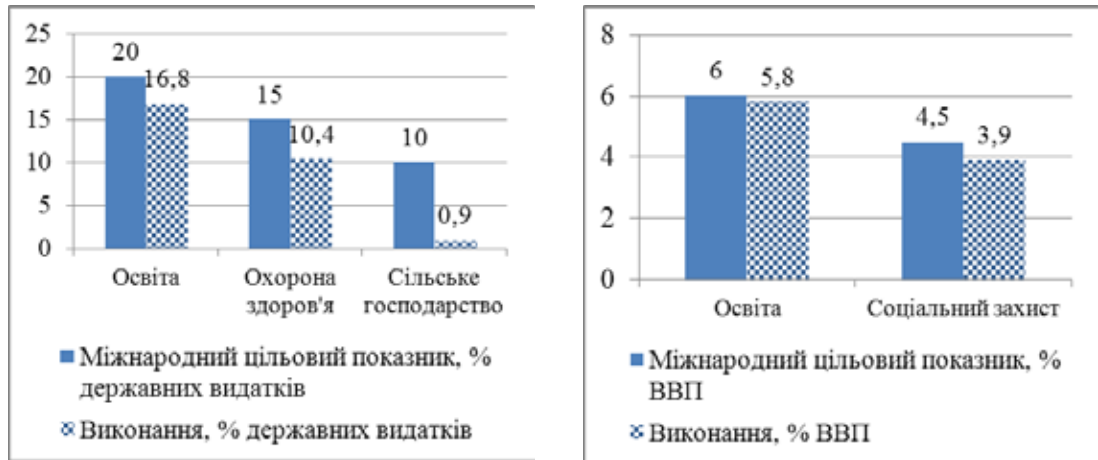

Рис. 2. Розрив між міжнародними цільовими показниками і фактичним державним фінансуванням базових секторів сталого розвитку в Україні у 2015 р.

Джерело: складено автором на основі [7]

витку економіки. Суттєвий вплив на розвиток економіки України у 2014 р. мали сформовані у попередні роки дисбаланси, пов'язані з погіршенням стану платіжного балансу та зменшенням валютних резервів, випереджаючим зростанням споживання та зменшенням інвестиційних можливостей підприємств, несприятлива цінова кон'юнктура на зовнішніх ринках, початок військового конфлікту на сході України, глибока девальвація національної грошової одиниці, анексія АР Крим і м. Севастополя [8]. Протягом 2013 – 2014 рр. зафіксовано збільшення частки державних видатків на фінансування збройних сил з 2,9% до 5,2% (у 1,8 рази), правоохоронних органів – з 7,8% до 8,6% (у 1,1 р.) [7].

Відповідність показників національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку в Україні цільовим показником, встановленим на міжнародному рівні.

Аналіз відповідності національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку в Україні цільовим показником, встановленим на міжнародному рівні, дає змогу встановити існуючий розрив у фінансуванні усіх секторів (рис. 2).

Так, значний розрив спостерігається у секторі охорони здоров'я – невиконання міжнародного цільового показника становило у 2015 р. 31%. Видатки, спрямовані до сектору соціального захисту, є меншими на 13% встановленого цільового показника. Невиконання цільового показника фінансування сектору освіти (6% ВВП) становило більше 3%. Щодо сільськогосподарського сектору, то частка державних видатків, спрямованих у 2015 р. на його розвиток, є майже в 10 разів менше встановленого міжнародного цільового показника. Поряд з цим у здійсненні національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку в Україні встановлено такі проблеми:

1) несистематичне бюджетування видатків на сільське господарство та часові розриви у бюджетних виплатах, поширена корупція і непрозорість розподілу бюджетних асигнувань, можливість використання бюджетних субсидій лише окремими сільськогосподарськими підприємствами, що підриває довіру виробників до програм прямої бюджетної підтримки та унеможливує їх позитивний вплив на розвиток сільського господарства; обмеженість доступу сільськогосподарських виробників до кредитних ресурсів в Україні;

2) дефіцит фінансових ресурсів у сфері фінансування охорони здоров'я. Обмежені фінансові ресурси покривають в основному витрати на утримання персоналу й оплату комунальних послуг, дуже мала частка залишається для фінансування лікарських засобів, устаткування та модернізації інфраструктури (з поточних суспільних витрат на лікарні загального профілю та спеціалізовані 63,5% витрачається на оплату праці, 8,1% – на комунальні платежі, 16,2% – на прямі витрати на виробництво послуг та 12,2% на інші витрати) [9];

3) брак коштів у сфері фінансування освіти (80% поточних витрат державного сектора на загальноосвітні навчальні заклади спрямовується на виплату заробітної плати вчителям, 10% – на комунальні платежі, тому майже нічого не залишається на основні витрати у сфері освіти); зниження якості й ефективності освітніх послуг через дефіцит бюджетів на освіту, нерегулярне надходження бюджетних коштів і непрозорість їхнього розподілу на обласному і місцевому рівнях [9];

4) неефективне управління та використання державних коштів, найбільша частка випадків з яких припадає на сектор охорони здоров'я (33%) і охорони навколишнього середовища, екологічної безпеки та запобігання надзвичайним ситуаціям (21,4%), найменша – на сектор соціальних питань (4,1%), науки, освіти і культури – (3,67%) [10].

Найбільш характерними видами неефективного управління і використання державних коштів є неефективне управління, пов'язане з недоліками в плануванні (32,5%), тривалим їх утриманням без використання на реєстраційних рахунках розпорядників бюджетних коштів та на поточних рахунках підвідомчих організацій, тривалим невикористанням фінансування з державного

бюджету (24,5%), поверненням коштів до бюджету внаслідок неефективного управління (16,6%); неефективне використання, пов'язане з необґрунтованими управлінськими рішеннями (11,6%), придбанням основних фондів (5,7%), відсутністю обґрунтованого прогнозування і планування (3,6%) [10].

Висновки. Отже, проведення дослідження національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку України дозволило встановити такі тенденції та особливості: 1) збільшення протягом 2004 – 2015 рр. загального обсягу національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку України у 6,1 рази. Поряд з цим зафіксовано такі різноспрямовані тенденції: зменшення частки державних видатків на підтримку і розвиток сільського господарства (у 3,2 рази), на охорону навколишнього середовища (у 1,5 рази), охорону здоров'я (у 1,2 рази), освіту (у 1,1 рази); збільшення частки бюджетних асигнувань, спрямованих до сектору соціального захисту (у 1,1 рази); 2) невідповідність показників національного державного фінансування базових секторів сталого розвитку цільовим показникам, встановленим на міжнародному рівні. Так, існуючий розрив у 2015 р. становив у секторі сільського господарства – 91%, охорони здоров'я – 31%, соціального захисту – 13%, освіти – 3%; 3) брак коштів у сфері фінансування сектору охорони здоров'я, освіти; неефективне управління та використання державних коштів у секторі охорони здоров'я, охорони навколишнього середовища, соціального захисту, науки, освіти і культури, через бюджетні порушення, пов'язані з плануванням, що здійснювалось за відсутності правових підстав, використанням бюджетних коштів без належних нормативно-правових підстав, використанням коштів з порушенням чинного законодавства, тривалим утриманням коштів без використання на реєстраційних рахунках розпорядників бюджетних коштів та на поточних рахунках підвідомчих організацій, тривалим невикористанням фінансування з державного бюджету, поверненням коштів до бюджету внаслідок неефективного управління, необґрунтованими управлінськими рішеннями, відсутністю обґрунтованого прогнозування і планування.

1. *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gr/>.*

2. Скулиш Ю.І. *Сучасні проблеми та пріоритети бюджетного за-безпечення соціальних видатків в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// library.krok.edu.ua/media/library/category/statti](http://library.krok.edu.ua/media/library/category/statti).*

3. Власюк С.А. *Фінансування сільського господарства у контексті сучасних умов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journal.udau.edu.ua>.*

4. Васютинська Л.А. *Сутність і проблеми підвищення ефективності видатків бюджету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/>.*

5. *Міністерство аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/ark>.*

6. *Цілі розвитку тисячоліття Україна: 2000–2015 національна доповідь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua>.*

7. *CASE Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cost.ua/budget/expenditure/>.*

8. *Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про державний бюджет України на 2014 рік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GG2BC00A.html.*

9. *Національні рахунки України у 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.*

10. *Звіт Рахункової палати за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/>.*

E-mail: tkozhuhova@rambler.ru